

Ing Josef Vovesný, poradce v lesnictví a životním prostředí, zástupce SVOL

Směrování Národního parku Šumava (NPŠ) lze přirovnat k stavbě budovy na fiktivních základech

Skutečnost

Základy NPŠ netvoří přírodní krajina, nýbrž cca z 90% kulturní krajina. Opak je veřejnosti v různých obměnách dlouhodobě účelově předkládán. Prostor NPŠ je již více jak 200 let kulturní krajinou kultivovanou člověkem. Pralesy v pravém slova smyslu zde neexistují (nejbližší jsou ekosystémy rašelin, které jsou navíc z minulosti ze 70% odvodněné). Jsou zde mozaikovitě rozmístěné pralesovité zbytky, spíše ale první generace lesů po pralesě v rozsahu cca 10%. Jedná se o 135 ploch, právně ustanovených v roce 1995 jako I.zóny. Právě vzhledem k mozaikovitosti rozmístění není dán až na výjimky předpoklad trvalého samovolného vývoje a většina těchto území podlela v období existence NP rychlému rozpadu. Typické je i pro území NP prolínání ekosystémů přírodě blízkých a změněných a civilizační vlivy se projevují silně i na nejvyšších hřebenech hor. K tomu přistupuje i nejistota genetického původu použitého osiva.

Jaké jsou další limity vložené do založení NPŠ v roce 1991?

- nevhodný tvar (délka 70km - šířka 3-15 km) s dlouhou hranicí se sousedy vytváří komplikace ve vztazích vně (i mezinárodní) a v péči uvnitř NP
- obytná krajina s řadou obcí i uvnitř NP (práva místního obyvatelstva nejsou respektována)
- dominance kulturních lesů(87%) se změněnou dřevinnou skladbou a strukturou.

dřeviny	smrk	jedle	borovice	kleč	buk	klen	ostatní listnaté
přirozená dřevinná skladba v %	51	13	2	2	21	2	9
skutečná " " "	84	1	4	2	7	1	1
- zásadní je význam vodohospodářský (pramenná oblast nejdělsí české řeky) a ochranný k udržení přirozených funkcí lesů i pro širší krajinu
- dominance vyspělých smrkových porostů se zásadní predispozicí ke kalamitám větrným a především kůrovcovým
- významný podíl vlastníků nestátních lesů již se staletou historií (aktuálně 12% lesů navíc v centrální části NP)

Jsou tyto fundamenty pro stanovení cílů a cesty k jejich dosažení v plánech péče o NP respektovány? Buď částečně nebo vůbec. Důsledkem je v celé 25 leté historii NP nestabilita ekosystémů i vztahů zainteresovaných, která eskaluje do široké veřejnosti až do krizových situací, které se cyklicky opakují. Obratná manipulace s fakty a to bohužel i v části specializované vědecké obce ale i v oblasti centrálního rozhodování tomuto stavu napomáhá. Stejně tak zaměňování příčiny a následku, které vede k zastírání konkrétní zodpovědnosti rozhodujících osob i orgánů, ale především k chybným závěrům pro budoucnost.

Cíle a východiska

Dlouhodobý cíl formulovaný v návrhu Novely zákona č.114/Sb. o ochraně přírody a krajiny v §15 odst.3 je pro NPŠ v dohlédnutelné době nedosažitelný neboť ze shora uvedených důvodů skutečný stav ekosystémů neodpovídá požadavku na vyhlášení národním parkem dle §15 odst. 1 návrhu vůbec. Pro NPŠ tak návrh univerzálního zákona zcela opomíjí nejen shora zmíněný startovací stav při vyhlášení NP v roce 1991, ale především rychlý a cyklický velkoplošný rozpad porostů v řádu tisíců ha kůrovcem během existence NP. Situace je o to závažnější, že došlo k destrukci stromového patra v nejvyšších polohách NP charakteru ochranného lesa (dle §7 odst.1 Lesního zákona č.289/95 Sb., který má univerzální platnost pro

všechny ochranné lesy v ČR včetně národních parků). V § 36 odst.2 tohoto zákona je dále výslovně uvedeno: "Vlastníci lesů ochranných jsou povinni hospodařit v nich tak, aby byly zajištěny především jejich ochranné funkce". Namísto respektování platného zákona je nyní navrhováno vyloučení platnosti lesního zákona na územích NP zcela. Nabízí se otázka, jak a kým je zajištěna kontrola přijímaných odborných správních rozhodnutí MŽP? Funkce živého vyspělého lesa je zvláště v horské krajině především z vodohospodářského hlediska ale i řady dalších funkcí nezastupitelná. Povodňové epizody jen posledních let 2014 a 2015 (říjen 2014, leden 2015, první dny prosince 2015) v povodí Vydry, Křemelné a navazující Otavy, kdy došlo během 1-2 dnů ke zvýšení stavu a průtoku horních toků krátce až na 3. stupeň povodňové aktivity (srážky v průměru 100mm) ukazují na závažnost rozpadu lesů v NPŠ. Při déletrvajícím intenzivním dešti hrozí ohrožení měst na trase Otavy až do Orlické přehrady (všechny tři epizody jsou mimo intenzivní tání sněhu). Přestože je Šumava vyhlášena Chráněnou oblastí přirozené akumulace vod, je tato skutečnost v zákonných dokumentech i v návrhu novely prakticky opomenuta.

Návrh Novely zákona předložený k projednání v Parlamentu nezohledňuje specifické podmínky jednotlivých NP, svou obecnou formou se vyhýbá zásadním i kontroverzním konkrétním rozhodnutím a odsouvá je do právních aktů vydaných MŽP (vyhlášky a metodické pokyny) tedy mimo rozhodování Parlamentu. To budí nedůvěru zainteresovaných a povede k vyvolání dalších střetů, zvláště když návrh zeslabuje právní postavení obcí v projednávání rozhodujících dokumentů (zonace, plán péče o ekosystémy, vstup do území, turistika a pod.) proto navrhuji buď:

- zásadní doplnění Návrhu novely zákona v pasáži týkající se NPŠ
anebo:
- samostatný zákon pro NPŠ (v něm vidím vhodnější řešení)

Návrh změn hlavních cílů k zakotvení v Novele zákona:

- *stabilizace již narušených lesních ekosystémů*
provádění prevence proti kalamitním škůdcům
stanovení postupu při přírodních kalamitách (komplikovaný právní postup praktikovaný dosud MŽP vedl k rychlému rozpadu ekosystému kůrovcem, což bylo dokonce vedením MŽP v minulosti veřejně deklarováno jako cíl)
stanovení tempa přiblížení přirozené dřevinné skladbě (stanovit střednědobý cíl v objemu i kvalitě)
- *stabilizace vztahů*
nerozšiřovat území ponechané přírodě nejméně 30 let (současný stav zónace zakotvit číselně i mapově), moratorium předkládané ministrem na 15 let je spíše symbolické má dosud charakter politické deklarace a není nijak garantované; delší moratorium přispěje k posílení právní jistoty zainteresovaných.
- *v zákoně zahrnout samostatně nezbytná opatření k posílení funkcí souvisejících s uchováním a ochranou vodních zdrojů této významné pramenné oblasti republiky.* Je reálné, že klimatické změny i ve vzdálenějších krajinách ovlivní klima Evropy a i případné vyšší zalidnění staví péči o vodní zdroje na první místo.

Významní vědci s praktickými zkušenostmi, kteří procestovali světové parky navrhuji změnu paradigmatu v NPŠ od procesů čisté přírody náhodně vybraných struktur k programu diferencované aktivní péče v krajině jako celku.. Základním problémem dalšího udržitelného rozvoje je právě udržení rovnováhy mezi prvky přírodními a kulturními (civilizačními). Zainteresovaní vědci, odborníci, zástupci obcí mají před sebou velkou zodpovědnost z hlediska formování tak důležitého zákonného aktu, doufáme, že bude naplněna především z pohledu do budoucnosti.